

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ।

ਭਾਗ 1

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ
ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨਾ ਹੰਢਾਇ॥
ਦੇਹੀ ਰੋਗ ਨ ਲਗਾਈ
ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ॥ 78॥

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ
(1173 ਤੋਂ 1265)

ਸ.ਗ.ਗ.ਸ. ਪੰਨਾ 1381

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹੰਢਾਇ॥

ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਾਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ॥ 78॥

. ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ 78 ਨੰਬਰ ਸਲੋਕ ਦੇ 'ਦੋ' ਤਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਬਣਦੇ ਹਨ।

- **1. ਸਬਦੀ-ਅਰਥ।** (ਜੋ ਜਿਆਦਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ-ਪ੍ਰਸਾਰਕਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਆਦਾਤਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸਿੱਖ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਸਬਦੀ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿ ਐ ਮਨੁੱਖ ਤੂੰ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਭੈੜੇ/ਬੁਰੇ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਭੈੜਾ/ਬੁਰਾ ਸਲੂਕ ਨਾ ਕਰਕੇ ਭਲਾ/ਚੰਗਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਿਆ ਕਰ ਅਤੇ ਗੁੱਸਾ (ਕਰੋਧ) ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਦੇਹੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਦਾ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮਨ-ਇੱਛਤ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ।)
- **2. ਗੁਰਮੱਤੀ-ਅਰਥ। (ਭਾਵ-ਅਰਥ)**
 - ਇਸ ਸਲੋਕ ਦੇ ‘ਗੁਰਮੱਤੀ-ਅਰਥ’ ਹੀ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਸੰਦੇਸ਼/ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ,
 - ਗਿਆਨ ਹੈ,
 - ਚਾਨਣ ਹੈ,
 - ਰਾਹ-ਦਸੇਰਾ ਹੈ,
 - ਅਗਵਾਈ ਹੈ।
 - ‘ਗੁਰਮੱਤ-ਗਿਆਨ’ ਦਾ ਚਾਨਣ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੀਰਾਂ-ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ‘ਸਬਦਾ-ਅਰਥ’ ਹੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਵਜ਼ਹ ਕਾਰਨ ਜਿਆਦਾ ਕਰਕੇ ਮੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਸਬਦੀ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਰਚਾਰਿਆ-ਪਰਸਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

**** ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਸਲੋਕ ਵਿੱਚ 4 ਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ।**

- 1। ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ।
- 2। ਗੁੱਸਾ (ਕ੍ਰੋਧ) ਨਾ ਕਰਨਾ।
- 3। ਦੇਹੀ/ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਰੋਗਤਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ।

- 4। ਪੱਲੇ/ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਸੱਭ-ਕੁੱਝ ਦਾ ਆਉਂਣਾ। (ਸੱਭ-ਕੁੱਝ ਤੋਂ ਭਾਵ ਦੁਨੀਆਵੀ ਵਸਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਸਾਤਵਿੱਕ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾ-ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਲੋਕ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰਿਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਸਤੋਗੁਣੀ ਸੁਭਾਉ ਦਾ ਬਨਣਾ ਤਹਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

5।

. ((ਸਲੋਕ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਲਈ ਹੀ ਹੈ। ਬੁਰਿਆਈ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ‘ਗੁਰਬਾਣੀ-ਸੰਦੇਸ਼-ਸੁਨੇਹਾ-ਗਿਆਨ’ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹੈ, ਬਾਕੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ।))

. ਸਲੋਕ ਦਾ ਸੰਬੋਧਨ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੈ “ਫਰੀਦਾ”।

. ਸਾਨੂੰ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇਣਾ, ਸੁਨੇਹਾ/ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ‘ਗੁਰਮੱਤ-ਗਿਆਨ’, ‘ਸਿੱਖੀ-ਸਿਧਾਂਤ’ ਸਲੋਕ ਦੇ ਭਾਵ-ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਛੁੱਪਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਡੂੰਗਿਆਈ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੈ।

“ਫਰੀਦਾ, ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ. . . .”

ਫਰੀਦਾ’ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ. . . ।

. ਐ ਫਰੀਦ! ! ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ।

. ਇਥੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਵਾਲ ਆ ਰਹੇ ਹਨ? ? ?

- ਕਿ ‘ਬੁਰਾ’ ਕੌਣ ਹੈ? ?

- ਕਿਸ 'ਬੁਰੇ' ਦਾ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ? ?
- 'ਬੁਰਾ' ਬਾਹਰ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਹੈ? ?
- ਜਾਂ ਕਿ 'ਬੁਰਾ' ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ? ?

‘

.'ਗੁਰਬਾਣੀ', 'ਗੁਰਮੱਤ-ਗਿਆਨ-ਸਿਧਾਂਤ' ਦੇ ਅਟੱਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹਨ.

.'ਹਮ ਨਹੀ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਕੋਇ॥' ਮ1॥ 728॥

.'ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹੁ ਕਿਸ ਨੋ ਕਹੀਐ'॥ ਮ1॥ 353॥

.'ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਪੁ ਪਛਾਣੀਐ ਬੁਰਾ ਨ ਦੀਸੈ ਕੋਇ॥ ਮ4॥ 1244॥

*** 'ਗੁਰਬਾਣੀ', 'ਗੁਰਮੱਤ-ਗਿਆਨ-ਸਿਧਾਂਤ' ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਚੰਗੇ ਹਨ। ਬੁਰਾ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

. ਤਾਂ ਤੇ. ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ! ! ਕਿਹੜੇ 'ਬੁਰੇ' ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨਾਲ 'ਭਲਾ' ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆਨ/ਸੁਨੇਹਾ/ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ? ?

. ਇਥੇ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿ 'ਬੁਰੇ' ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਭਲਿਆਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੌਖ ਹੋ ਸਕੇ। ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਮਾਂ ਖ਼ਰਾਬ ਨਾ ਹੋਵੇ।

. ਗੁਰਬਾਣੀ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਂ:

. *** ਅਸੀਂ ਆਪ ਖ਼ੁਦ ਵੀ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

. *** ਬਾਹਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

. ਇਸ ਮਨੁੱਖਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ, ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਬਾਰੇ ਉਸਦੇ 'ਮਨ, ਅੰਤਹ-ਕਰਨ' ਦੀ 'ਸੱਚਾਈ' ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ।

. ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਲੱਖ ਦਮਗਜ਼ੇ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਅਟੱਲ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਵਿਚਾਰ/ਖਿਆਲ ਜਾਣ ਸਕੀਏ, ਸੋਚ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੀਏ।

. ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਕੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਖੁਦ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਖੁਦ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗਿਰੇਵਾਨ ਵਿੱਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਸਲੇਟ ਉੱਪਰ ਲਿੱਖੇ ਲੇਖ (ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮ) ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ।

. ਹਾਂ! ! ! ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ, ਚਾਲ-ਚੱਲਣ, ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਬੋਲ-ਚਾਲ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ-ਕਹਿਣ-ਬਹਿਣ ਤੋਂ ਕੁੱਝ-ਕੁੱਝ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਜਰੂਰ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਸੁਬਾਓ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਕਿਆਸ-ਅਰਾਈ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਆਕਾਸ਼-ਵਾਣੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, 'ਸੱਚਾਈ' ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

. ਕਿਆਸ-ਅਰਾਈ 'ਸੱਚਾਈ' ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਦੀ ਸਥਿੱਤੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਤੁਹਾਡੇ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਚਿਤਵਿਆ ਸੱਚ ਹੋ ਜਾਏ। ਪਰ ਇਹ

ਸਿਧਾਂਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਮਨ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ, ਜਾਣ ਸਕੇ।

. ਜੇ ਕੁੱਝ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਉਹ 100% ਸੱਚ ਹੋਵੇ। ਮਨੁੱਖਾ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਜੇ ਕੁੱਝ ਵੀ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਭੁਲੇਖਾ/ਛਲ-ਕਪਟ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਡਰਾਮਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

. ਹਾਂ! ! ਜੇ ਕੁੱਝ ਅਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਸਾਡੀ ਸੱਚਾਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਗਿਆਨ-ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਪਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਥਿੱਤੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕੁੱਝ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਗਿਆਨ-ਇੰਦਰੇ ਉਸਦੀ ਪਕੜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

. ਇਹੀ ਤੁਹਾਡਾ 'ਸੱਚ' ਹੈ।

.'ਗੁਰਬਾਣੀ' ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚੰਗੇ-ਬੁਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ:

. ਗਲੀਂ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀਆ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹ॥ ਮਨਹੁ ਕੁਸੁਧਾ ਕਾਲੀਆ ਬਾਹਰਿ ਚਿਟਵੀਆਹ॥ ਰੀਸਾ ਕਰਿਹ ਤਿਨਾੜੀਆ ਜੇ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ ਖੜੀਆਹ॥ ਨਾਲਿ ਖਸਮੈ ਰਤੀਆ ਮਾਣਹਿ ਸੁਖਿ ਰਲੀਆਹ॥ ਹੋਦੈ ਤਾਣਿ ਨਿਤਾਣੀਆ ਰਹਹਿ ਨਿਮਾਨਣੀਆ॥ ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ ਜੇ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਹ॥ ਮ1॥ 85॥ (ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ

ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ, ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਚਾਰ-ਵਿਵਹਾਰ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਮਾੜਾ ਹੈ।

. ਮਨ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਕੁ-ਸੁੱਧ ਹਾਂ, ਸੁੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਕਾਲੇ ਹਾਂ, ਭਾਵ ਮਾੜੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਹਾਂ, ਬਾਹਰ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

. ਰੀਸਾਂ/ਨਕਲ/ਵਿਖਾਵਾ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ (ਤਿਨਾੜੀਆਂ ਦਾ) ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ 'ਸਚਿਆਰ' ਸਿੱਖ ਹਨ। ਜੋ 'ਗੁਰਮੱਤ-ਗਿਆਨ' ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਜੋ ਸੇਵਹਿ ਦਰ ਖੜੀਅਹ' ਮਤਲਬ ਨਿਮਰਤਾ. ਸਹਿਜਭਾਵ, ਪਰਉਪਕਾਰਤਾ, ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

. 'ਗੁਰਮੱਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ' ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਂਣਾ ਕਰਕੇ, ਹੁਕਮ/ਰਜ਼ਾ/ਭਾਣੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

. ਹਰ ਤਰਹ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਨਿਮਾਣਤਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

. ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਜੇਹੇ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦੇ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲ ਸਕੇ।

. ਜਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ 'ਬੁਰਾ' ਕਹਿਣ ਦਾ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੇ ਸਲੋਕ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ 'ਭਲਾ' ਕਿਸ ਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ? ? ? ?

. ਤਾਂ ਫਿਰ 'ਬੁਰੇ' ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ? ?

. ਕਿਸ ਤਰਾਂ 'ਬੁਰੇ' ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਜਾਵੇ? ?

. ਕਿ 'ਬੁਰਾ' ਕੌਣ ਹੈ? ?

. 'ਭਲਿਆਈ' ਕਿਸ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ? ?

. ਕਿਸ ਦੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ? ? ?

. ਕਿਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਵਿੱਚ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ? ?

***** ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚੰਗੇ-ਬੁਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਬਾਰੇ ਕੁੱਝ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

. ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ।

. ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

. ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਸਿਰ 'ਬੁਰੇ' ਦਾ ਲੇਬਲ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੇ।

. ਤਾਂ, ਤੇ. . . . ।

. ਮੈਨੂੰ/ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

- ਕਿ ਕਿਤੇ 'ਮੈਂ' ਹੀ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਦੇ ਉਸ 'ਬੁਰੇ' ਵਾਲੀ ਕੈਟਾਗਰੀ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ/ਆਉਂਦੀ? ? ? ?

- ‘ਮੈਂ’ ਕਿਤੇ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਮੁਹਰਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ? ? ?
- (ਇਥੇ ‘ਮੈਂ’ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਆਪਣੇ ਵਯੂਦ/ਸਰੀਰ/ਦੇਹੀ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਾਰੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।)

ਸਵੈ ਪੜਚੋਲ
ਹੀ
ਗੁਰਮੱਤ-ਗਿਆਨ ਹੈ।

“ਬੰਦੇ ਖੋਜੁ ਦਿਲ ਹਰ ਰੋਜੁ
ਨਾ ਫਿਰੁ ਪਰੇਸਾਨੀ ਮਾਹਿ” ॥

ਬਾਬਾ ਕਬੀਰ ਜੀ ॥ 727 ॥

- ਜਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁੱਝ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨੀ ਲਾਜ਼ਿਮ ਬਣਦੀ ਹੈ।
- ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਹੱਕ ਹੈ।

- ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਪਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਜਾਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਕੋਸ਼ਿਸ ਕਰਨ ਉੱਪਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ।
- ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕਾਲੇ-ਚਿੱਟੇ ਲਿੱਖੇ ਲੇਖਾਂ (ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ) ਵੀ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਕੇਵਲ ਮੈਨੂੰ ਹੈ। ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ/ਪੜਤਾਲ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਨਹੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।
- ਆਪਣੇ ਗਿਰੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਮੈਂ ਹੀ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਸੋਚੇ ਹਰ ਖਿਆਲ/ਸੋਚ/ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਕਿ ਮੈਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਫੈਸਲੇ ਲੈ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਪੈਮਾਨੇ ਬਣਾ ਰੱਖੇ ਹਨ।
- ਮੈਂ ਕਿਸ ਨਾਲ ਭਲਿਆਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨਾਲ ਬੁਰਿਆਈ ਕੀਤੀ।
- ਮੈਂ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਨਾਲ ਠੱਗੀ ਮਾਰੀ, ਕਿਸ ਨਾਲ ਮੱਕਾਰੀ ਕੀਤੀ।
- ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਸਲੇਟ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹਾਂ/ਸਕਦੀ ਹਾਂ।
- ਤਾਂ ਤੇ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨੀ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਕਿਤੇ ਉਹ ‘ਬੁਰਾ’ ਮੈਂ ਹੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ।
- ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਕੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ/ਜਾਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਮੈਂ ‘ਬੁਰਾ’ ਹਾਂ/ਬੁਰੀ ਹਾਂ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨਣਾ ਵੀ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਿਆਨੱਤਦਾਰੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਆਪਣੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਮੰਨ ਲਵਾਂ। ਆਪਣੀ ਬਣਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣੀ ਕਰਾਂ।
- . ਅਗਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ‘ਗੁਰਮੱਤ’ ਅਸੂਲਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹਾਂ, ((ਵਰਨਾ ਮੈਂ ਪਾਖੰਡੀ ਹਾਂ, ਵਿਖਾਵੇ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਭੇਖੀ ਹਾਂ, ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਬਿੱਪਰ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਉੱਪਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਨਾਨਕ ਫਲਸ਼ਫੇ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।))

- ਸਾਡੀ ਅਗਿਆਨਤਾ, ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਹੀ ਸਾਡੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ, ਗਲਤੀਆਂ, ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ, ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ, ਅਗਿਆਨਤਾਵਾਂ, ਵਹਿਮਾਂ, ਭਰਮਾਂ, ਭੁਲੇਖਿਆਂ, ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ/ਅਡੰਬਰਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।
- ਮੇਰੀ ਅਗਿਆਨਤਾ।
- ਮੇਰੀ ਹੱਠ-ਧਰਮੀ।
- ਮੇਰਾ ਵਹਿਮੀ, ਭਰਮੀ, ਅਡੰਬਰੀ, ਕਰਕਕਾਂਡੀ ਹੋਣਾ।
- ਮੇਰੀਆਂ ਬੇ-ਲੋੜੀਆਂ ਤੀਰਥ-ਯਾਤਰਾਵਾਂ, ਦਰਿਆਵਾਂ/ਸਰੋਵਰਾਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨੇ, ਪੈਰ ਧੋਣ ਵਾਲੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ‘ਅਮ੍ਰਿਤ’ ਸਮਝਕੇ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਪਾਣੀ ਦਾ ਛਿੱਟਾ ਦੇਣਾ।
- ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ “ਸਾਤਵਿੱਕ-ਗੁਣਾਂ” ਦੀ ਘਾਟ।
- ਮੇਰਾ ਆਪਣੀ ਅਕਲ/ਮੱਤ/ਬੁੱਧ ਦੀ ਸੁ-ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨਾ।
- ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਿਮਰਤਾ, ਸਹਿਜਤਾ, ਪਰਉਪਕਾਰਤਾ ਵਰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਘਾਟ।
- ਮੇਰਾ “ਗੁਰਮੱਤ-ਗਿਆਨ” ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ।
- ਮੇਰਾ ਬਿੱਪਰੀ, ਪਾਰੰਪਰਾਵਾਦੀ ਸੰਪਰਦਾਈ ਟਕਸਾਲੀ ਡੇਰੇਦਾਰੀ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਣਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੀ ਕਰਮਕਾਂਡ ਕਰਨੇ।
- ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕੁੱਦਰਤ ਵਿੱਚ ਰਮੇ ਹੋਏ “ਅਕਾਲ” ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਣਾ। ਕੁੱਦਰਤ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕਰਨਾ।
- ਮੇਰਾ ਬਿਨਾਂ ਗਿਆਨ/ਸਮਝ/ਅਕਲ ਦੇ ਬੇਲੋੜੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੰਜਾਮ ਦੇਣਾ।
- ਮੇਰਾ, ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਬੇ-ਮਤਲਭ, ਬੇਲੋੜਾ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਖੜਾ ਕਰ ਲੈਣਾ।

- ਮੇਰਾ, ਆਪਣੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ, ਕਰੋਧ ਵਿਚ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ-ਆਬਰੂ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕਰਨਾ। ਧੱਕਾ ਕਰਨਾ, ਹੈਂਕੜ ਜਮਾਉਣੀ,
- ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹਣਾ/ਮਾਰਨਾ ਹੀ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।
- ਇਹੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ‘ਬੁਰੇ’ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਨ।

ਤਾਂ ਤੇ,

.’ਭਲਾ’ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਖੁਦ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਦੀ ਪੜਚੋਲ-ਪੜਤਾਲ-ਖੋਜ ਕਰਨ ਉੱਪਰੰਤ ਤਾਂ ‘ਬੁਰਾ’ ਮੈਂ ਖੁਦ ਆਪ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ ਹਾਂ।

** ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੰਕਤੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ “ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ” ਦਾ ਗਿਆਨ-ਸਾਰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਖੁਦ ਦੇ ਲਈ ਹੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ‘ਬੁਰੇ’ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ।

.’ਭਲਾ’ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ।

. ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ।

.’ਗੁਰਮੱਤ-ਗਿਆਨ’ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਈ ਨਹੀਂ।

.’ਸੁਧਾਰਨਾ’ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ।

.’ਸਚਿਆਰਤਾ’ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣੀ ਹੈ, ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ।

.’ਭਲਿਆਈ’ ਮੇਰੇ ਮਾੜੇ/ਬੁਰੇ ਗਿਆਨ, ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣੀ ਹੈ।

. ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਬਦਲਾਅ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ।

.”ਗੁਰਬਾਣੀ-ਗਿਆਨਸਾਰ” ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਲਈ ਹੈ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ (ਔਰਤ-ਮਰਦ) ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਗਿਆਨ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ-ਖੁਦ ਲਈ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਲੈ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਉੱਪਰ ਬੋਧਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜ਼ਾਰੀ ਹਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

.”ਫਰੀਦਾ, ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ. . . . ਮਤਲਭ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ-ਬੁੱਝਦੇ-ਸਮਝਦੇ-ਮੰਨਦੇ ‘ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹੀ ‘ਗੁਰਮੱਤ-ਗਿਆਨ’ ਹੈ, ‘ਸਚਿਆਰਤਾ’ ਹੈ, ਸੋਝੀ ਹੈ, ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ, ‘ਸਿੱਖੀ-ਸੰਦੇਸ਼’ ਹੈ।

(..... ਚੱਲਦਾ)

. ਧੰਨਵਾਧ।

ਇੰਜ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ

ਸਿੱਡਨੀ ਅਸਟਰੇਲੀਆ।

04 ਜਨਵਰੀ 2020.